

**СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ
ЕКОЛОГІЧНИХ ФОНДІВ****С.В. Данилко**

Житомирський державний технологічний університет, ke.nauka.zdtu@gmail.com

Однією із актуальних проблем сьогодення є охорона навколишнього природного середовища, збереження природних ресурсів та раціональне їх використання. За таких умов зростають вимоги щодо прискореного оновлення виробничих потужностей та впровадження у господарську діяльність екологічно безпечних і ресурсозберігаючих технологій. Такий підхід обумовлює формування екологічних передумов сталого соціально-економічного розвитку нашої держави. Водночас для цього необхідно запроваджувати у практику господарюючих суб'єктів відповідні фінансово-економічні механізми та інструменти, які б стимулювали раціональне природокористування та охорону довкілля. Важлива роль при цьому відводиться фондам навколишнього природного середовища (далі – екологічні фонди) всіх бюджетних рівнів.

Враховуючи актуальність даної проблеми нами проаналізовано практику формування й функціонування мережі екологічних фондів Житомирщини. В даному регіоні, як в цілому по Україні, відповідно до чинного національного законодавства [1, с. 376–378] сформовано дієву мережу екологічних фондів. Головною метою їх розбудови була концепція формування позабюджетних коштів, що надходили від сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища та штрафів і позовів за порушення природоохоронного законодавства. Вони використовувалися для цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів. Екофонди на той час не мали статусу юридичної особи, що негативно впливало на ефективність використання їх коштів та оперативне й стратегічне управління ними.

За офіційними адміністративними даними державного управління охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області [2, с. 173], на початок 2012 р. в регіоні функціонувало 629 позабюджетних екологічних фондів усіх рівнів управління. Серед них: 1 – обласний, 10 – міських, включаючи обласний центр, 41 – селищний та 577 – сільських. Усі вони починаючи з 1998 р., діють у складі відповідних місцевих бюджетів та відіграють важливу роль в системі забезпечення практичних ресурсозберігаючих та природоохоронних заходів, що передбаченні чинним законодавством України.

Зазначимо, що фінансове наповнення екологічних фондів, в основному здійснюється за рахунок коштів екологічних зборів. Вони сплачуються господарюючими суб'єктами за забруднення довкілля та порушення природоохоронного законодавства. З набуттям чинності (з 1 січня 2011 р.) Податкового кодексу України термін «збір за забруднення навколишнього-природного середовища» замінено на «екологічний податок». Він охоплює всі екологічні платежі за спеціальне використання природних ресурсів і за забруднення навколишнього природного середовища. Вони виділені в окремі розділи даного кодексу: збір за спеціальне водокористування; збір за спеціальне використання лісових ресурсів; платежі за користування надрами; плата за використання інших природних ресурсів; екологічний податок.

В зазначених розділах встановлені порядки сплати та ставки за спеціальне використання природних ресурсів і за забруднення навколишнього природного середовища. Водночас Податковим кодексом розширено базу оподаткування та введено нові ставки екологічного податку. Підкреслимо, що у 2011–2012 роках, відповідно до Бюджетного кодексу, 30% коштів екологічного податку зараховується до спеціального фонду державного бюджету і 70% – до спеціального фонду місцевих бюджетів, у тому числі: до сільських, селищних, і міських бюджетів – 50%, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 20 %, бюджетів міст Києва та Севастополя – 70 %.

За даними офіційної статистики [3, с. 459], у 2011 р. підприємствам – ресурсокористувачам регіону, що досліджується було пред'явлено екологічного податку на загальну суму 3661,4 тис. грн.. Це на 1070,4 тис. грн. менше за дані попереднього року і майже у 2,0 рази перевищує рівень

2005 р. У загальній структурі зборів податку найбільші обсяги були нараховані за забруднення атмосферного повітря стаціонарними джерелами – біля 43 %. Частка фактично сплаченого екологічного податку до загальної суми пред'явленого досягла 96,2% проти 93,9% у 2010 р.

Дані проведеного нами аналізу свідчать, що протягом 2011 р. господарюючими суб'єктами регіону за забруднення довкілля з урахуванням погашення заборгованості за попередні роки сплачено до екологічних фондів усіх рівнів бюджетів 22097,7 тис. грн.. З них 19303,1 тис. грн. становить екологічний податок та 2083,5 тис. грн. – збір за забруднення, 711,1 тис. грн. – інші надходження до фондів. Із загальної суми сплачених екологічних платежів за забруднення довкілля до обласного екофонду надійшло 5026,0 тис. грн. (табл. 1), а до місцевих фондів (сільські, селищні, міські) – 10422,0 тис. грн.. Решту коштів – 6649,7 тис. грн. – було направлено до Державного екологічного фонду.

Дані аналізу свідчать про позитивну тенденцію динаміки надходження коштів до Житомирського обласного екологічного фонду. Вони зросли проти 2010 р. на 21% і досягли майже 7,0 млн. грн. Однак, прикро те, що ці кошти не були використані в повному обсязі на розробку та реалізацію так необхідних регіональних природоохоронних заходів, проектів і програм, що не сприяє стабілізації екологічного стану довкілля даного регіону. На кінець 2011 р. їх залишок становив 4,3 млн. грн., або 62,3% від загальних надходжень до екофонду. Майже аналогічна ситуація щодо використання коштів екологічного фонду мала місце в 2010 р.. Це означає, що розв'язання регіональних екологічних проблем незважаючи на їх поглиблення здійснюється значно меншими від наявних фінансових ресурсів.

Таким чином місцеві екологічні фонди, кошти яких використовуються для здійснення природоохоронних заходів, відіграють важливу роль у розв'язанні регіональних екологічних проблем. У цьому зв'язку необхідно продовжувати розвивати та удосконалювати діяльність екофондів. Адже вони, за даними наших досліджень, мають значні внутрішні резерви щодо інвестування екологічних програм. Для цього необхідна всебічна й об'єктивна статистична інформація про екологічну ситуацію відповідних регіонів, що забезпечить прийняття обґрунтованих управлінських рішень у даній сфері діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про природні ресурси й екологію: збірник законів України. – Х. : ПП «Ігвіні», 2005. – 496 с.
2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Житомирській області за 2011 рік. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області. – Житомир. – 2012. – 200 с.
3. Статистичний щорічник Житомирської області за 2011 рік. / За ред. Г.А. Пашинської. – Житомир: Головне управління статистики у Житомирській області, 2012. – 496 с.